

World music – produkt hudobného priemyslu, či svojbytný hudobný smer?¹

Ľubica Zajacová Záborská

World music ako študijný odbor na univerzitách

V období, keď sa medzi hudobnými teoretikmi ako aj v celom hudobnom priemysle začali viesť diskusie o pojme a význame rýchlo rastúcej hudobnej kategórie world music, univerzity svetového mena už zavádzali úzko vyprofilované študijné odbory s týmto zameraním. Pôvod tejto kategórie stojí na hranici etnickej a populárnej hudby, preto je samozrejmé, že tieto odbory vznikali a stále vznikajú na etnomuzikologických pracoviskách. Charakter štúdia world music je vyprofilovaný podľa sémantického významu, ktorý je na konkrétnej univerzite preferovaný. Výskum tejto problematiky odhalil päť základných definícií² pojmu world music:

1. Tautologické vysvetľovanie pojmu, čiže world music ako „svetová, tradičná“ alebo „autentická, ľudová hudba“.

2. World music ako akákoľvek korelácia dvoch, či viacerých hudobných kultúr.

3. World music ako populárna hudba nezápadnej lokality, t. j. populárna hudba, ktorá nepochádza zo Severnej Ameriky ani Európy.

4. World music ako fenomén doby globalizácie.

5. World music ako komerčná nie hudobná kategória.

Táto zjavná sémantická rôznorodosť sa potom automaticky odráža aj v koncepcii štúdia. Prvý výukový program zameraný na world music v zmysle tradičnej ľudovej hudby vznikol v roku 1963 v San Franciscu pod názvom *Center for World Music*³. Bol inšpirovaný vysokou úrovňou hudobných a tanečných schopností prvých dvoch pedagógov/umelcov - bangladéšskeho

¹ Text je súčasťou dizertačnej práce – Ľubica Záborská: *Slovenská scéna world music. Diverzita hudobných kultúr*. FiF UK, Bratislava 2008

² Bližšie tamtiež, s. 65 - 67

³ [online], [cit. 2006-12-07], dostupné na www: <http://centerforworldmusic.org/>

hudobníka Ustad Ali Akbar Khana a legendárnej indickej tanečnice Balasaraswati. V roku 1971 začali organizovať letnú školu pre amerických študentov. O osem rokov neskôr sa centrum presťahovalo do San Diega a pokračovalo vo svojej tradícii sponzorovať vedúce osobnosti koncertného života a zabezpečovať výučbu kvalifikovaných učiteľov hudby, tanca a divadla z Ázie, Afriky, Latinskej Ameriky, Európy a Severnej Ameriky. Podobne zamerané študijné programy sa rozrastali po celých Spojených štátoch amerických i vo Veľkej Británii. Spomenieme napríklad špecifické štúdium tradičnej japonskej hudby a jej interpretácie, japonskej ľudovej i modernej hudby, ale aj new age hudby, či odnož japonskej world music na *University of Wisconsin-Gree Bay*⁴. V USA má etnická hudba Ázie, Južnej Ameriky, Oceánie i Európy vzhľadom na svoj importovaný charakter svojské zázemie. V roku 1953 sa na *University of Wesleyan*⁵ začala vyučovať etnomuzikológia zameraná na tradičnú hudbu amerických Indiánov. V rokoch 1940 a 1950 prof. Emeritus David McAllester totiž založil osobnú zbierku nahrávok hudby indiánskych kmeňov Comancho a Navajo. Tento hudobný archív s názvom World Music Archives dnes obsahuje vyše tritisíc audio kaziet a okolo sedemsto kompaktných diskov. Archív World Music Collection na *Harvardskej Univerzite* bol založený v roku 1976 profesorom Johnom Wardom a v roku 1992 s pomocou Kay Kaufman Shelemaya prvého profesora etnomuzikológie bol presťahovaný do Loeb Music Library⁶. Stal sa tak jednou zo špeciálnych zbierok knižnice. Ďalšia prestížna univerzita s vybudovanými obsiahlymi archívmi tradičnej hudby z rôznych krajín sveta je hudobná knižnica na *University of Yale*⁷, ktorá ale pojem world music pre tradičnú hudbu nepoužíva. *Indiana University School of Music* pod pojmom world music rozumie taktiež štúdium tradičnej hudby sveta. Podobne štúdium etnomuzikológie, jazzu a world music zastrešuje aj *Washington University*, kde má world music svoje pevné miesto opäť ako svetová tradičná, ľudová hudba z celého sveta, nie jej súčasná inovovaná podoba.

⁴ [online], [cit. 2007-01-13], dostupné na [www: www.uwgb.edu/ogradyt/world/japan.htm](http://www.uwgb.edu/ogradyt/world/japan.htm)

⁵ [online], [cit. 2007-01-13], dostupné na [www: www.wesleyan.edu/libr/srhome/srwma.htm](http://www.wesleyan.edu/libr/srhome/srwma.htm)

⁶ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na [www:](http://hcl.harvard.edu/libraries/loebmusic/collections/archive.html)

<http://hcl.harvard.edu/libraries/loebmusic/collections/archive.html>

⁷ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na [www: http://www.library.yale.edu/musiclib/webres.htm](http://www.library.yale.edu/musiclib/webres.htm)

Katedra hudby na *University of Alberta*⁸ sa snaží interpretovať hudbu amerických Indiánov. Ansámbl je súčasťou Centra pre etnomuzikológiu pod názvom „World Music Sampler“. Na európskej pôde sa štúdiu world music venuje Irish World Music Centre na *Irish University*. Je to prvý študijný program takéhoto druhu existujúci primárne pod Irish World Academy of Music and Dance⁹. Etnomuzikológiu definujú ako štúdium hudby vo svojom kultúrnom kontexte. Konceptcia spadá do sociálnych vied so zameraním na terénny výskum. Odbor ponúka alternatívny prístup k štúdiu írskej tradičnej hudby, populárnej hudby a world music. Tento odbor v sebe zahŕňa aj antropológiu a kultúrne štúdiá. *Sheffieldská Univerzita* vo Veľkej Británii na Katedre hudby ponúka štúdium world music opäť v zmysle svetovej hudby, podobne ako SOAS (School of Oriental and African Studies) *Univerzity v Londýne*, *City University* v Londýne, *Hawaiská Univerzita* v Manoa so špecializovanou Katedrou etnomuzikológie, ktorá sa zameriava na štúdium hudby Ázie a hudby z oblasti Pacifiku. Program obsahuje kurzy world music, prednášky a praktické cvičenia z ázijskej, pacifickej a americkej hudby a magisterské semináre z teórie etnomuzikológie, metodológie, hudby určitých regiónov, world music pedagogiky a podobne. Východný blok Európy, ktorý v mnohom len dobieha svojich západných susedov tiež prináša štúdium etnomuzikológie a mimoeurópskych kultúr. V Prahe na *Fakulte humanitných štúdií Univerzity Karlovej* prednáša významný český publicista a odborník na world music Petr Dorůžka. Ostatné špecializované odbory etnomuzikológie z východnej Európy, ktoré sa o world music zmieňujú len zbežne spomínať nebudeme.

Podľa uvedených zistení sa potom hranica medzi štúdiom world music a etnomuzikológiou bude javiť ako veľmi krehká, o čom svedčí aj definícia odboru world music na *Sheffieldskej Univerzite*: *“Odbor world music môžeme uchopiť ako štúdium všetkých hudobných aktivít sveta, Západnej ako aj „exotickej“, populárnej ako aj klasickej, amatérskej ako aj profesionálnej hudby. Toto štúdium využíva metódy etnomuzikológie, disciplíny, ktorá sa snaží pochopiť celé ľudské správanie, v ktorom je hudba diskutovaná*

⁸ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www.uofaweb.ualberta.ca/music/nav03.cfm?nav03=12736&nav02=12039&nav01=11715

⁹ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www.ul.ie/~iwmc/programmes/maetmu/index.html

a vytváraná.¹⁰ Na SOAS University v Londýne je vzťah world music a etnomuzikológie zhrnutý v tejto definícii: „Termín etnomuzikológia je všeobecne aplikovaný na rôznorodé priblíženie sa štúdiu world music“¹¹.

Okrem spomenutých odborov zaoberajúcich sa štúdiom world music existuje, ako uvádza H. Chaloupková vo svojej dizertácii, niekoľko príležitostných kurzov, projektov zameraných na túto hudobnú kategóriu. „...najstarší z nich založil Huib Schippers v Amsterdame a tiež European Music Council sa čas od času venuje tematike multikultúrnych interakcií (konferencie vo Falune v roku 1995 sa zúčastnili aj zástupci z Čech - J. Bajgarová-Brabcová a I. Poledňák). Švédsko sa zapojilo usporiadaním Medzinárodného sympózia o výučbe world music. Koná sa pravidelne už od roku 1995 v Malmö. Napríklad v roku 1999 znel názov tohto stretnutia Konferencia o kultúrnej rozmanitosti v hudobnom vzdelávaní a medzi hlavné témy patrilo: rozdielne hodnotenie sfér artificiálnej hudby a world music, notový zápis verzus ústna tradícia, prečo dnešný hudobný establishment začína čerpať z world music inšpiráciu, čím proces urýchliť, ako prispieť konzervatóriám a čím môžu prospieť etnomuzikológovia.“¹²

Nepresné vymedzenia hraníc medzi etnomuzikológiou a world music pramenia z histórie, kde si aj každá etnomuzikologická škola vytvorila vlastný názor na hlavnú oblasť svojho záujmu. V konečnom dôsledku sú preto tieto dva odbory chápané v rámci modernej etnomuzikológie podobne. Etnomuzikológia má vo všeobecnosti status skôr akademickej subdisciplíny muzikológie s dlhou tradíciou. Jej oblasť bádania je postavená na poznatkoch z antropológie, hudobnej histórie, hudobnej teórie a podobne. Ide o teoreticko – vedecký odbor sústreďujúci sa na autentické prejavy ľudovej, či etnickej hudby. Odbor world music má o čosi ďalekosiahlejší záber. Vo všeobecnosti obsahuje praktické štúdium tradičnej, ľudovej hudby celého sveta a dokonca tiež štúdium populárnej rovnako ako klasickej hudby iných ako európskych alebo severoamerických kultúr.

¹⁰ [online], [cit. 2007-07-19], dostupné na [www](http://www.shef.ac.uk/music/prospective_pg/distance/worldmusic):

http://www.shef.ac.uk/music/prospective_pg/distance/worldmusic

¹¹ [online], [cit. 2007-07-19], dostupné na [www](http://www.soas.ac.uk/music/whymusic/why-study-music.html): <http://www.soas.ac.uk/music/whymusic/why-study-music.html>

¹² Chaloupková, Helena: *Multikulturalismus v populárnej hudbe*. [Dizertačná práca], Olomouc: FiF UP, 2004, s. 169, 170

Uvedený výber špecializovaných odborov naznačuje že, problematika sémantického vymedzenia pojmu world music je hlbšia, ako sa navonok zdá. Nie je to len problém komerčnej sféry, ale aj akademickej obce, ktorá sa doteraz nezjednotila v názoroch na predmet skúmania world music a s rôznymi odchýlkami, avšak s obrovskou popularitou sa jej darí po celom svete.

Hudobné vydavateľstvá

Prvými „producentmi“ etnickej hudby sa nám z historického pohľadu javia dve významné osobnosti európskej klasickej hudby – Béla Bartók a Leoš Janáček. Ich záslužná etnomuzikologická práca bola bezpodmienečne spätá s nástrojom, ktorého prvý úspešný model pochádza z roku 1877 – Edisonov cylindrický fonograf¹³. Samozrejme, že záujem o folklór sa už v skoršom období odzrkadlil aj vo vzniku prvých etnologických spoločností, ktoré sídlili najprv v európskych veľkomestách – Paríž (1839), neskôr v New Yorku (1842) a v Londýne (1873). Vynález fonografu však priniesol možnosť objavené bohatstvo ľudovej hudby zaznamenávať na zvukové valce. Od tohto evolučného momentu – schopnosť človeka nahráť a opätovne reprodukovať nahraný zvuk – vzniká potreba zlepšovať tieto nahrávky a ďalej ich distribuovať. Takmer paralelne s vynálezom fonografu vznikajú aj prvé hudobné vydavateľstvá, ktoré poskytujú akékoľvek ďalšie služby ohľadom reprodukovanej hudby. V západnej Európe a USA existovali etnomuzikologické edície ako napríklad Ocora v prvej polovici 20. storočia. Bola založená skladateľom, klaviristom a muzikológom Charlesom Duvellem v roku 1957 ako súčasť Radio France. Táto nahrávacia spoločnosť sa špecializovala na autentické nahrávky svetovej hudby, v našom chápaní svetovej ľudovej, alebo etnickej hudby.¹⁴ Prielom k širšiemu publiku sa podaril až sérii Explorer niekedy v šesťdesiatych až sedemdesiatych rokoch 20. storočia, ktorá dnes existuje v podobe kompaktných diskov značky Nonesuch. Hudobný trh bol počas svojho vývoja zaplavovaný stále rastúcim počtom hudobných vydavateľstiev. Z nášho pohľadu je potrebné spomenúť

¹³ [online], [cit. 2006-07-17], dostupné na [www: http://memory.loc.gov/ammem/edhtml/edcylldr.html](http://memory.loc.gov/ammem/edhtml/edcylldr.html)

¹⁴ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na [www: http://en.wikipedia.org/wiki/Ocora](http://en.wikipedia.org/wiki/Ocora)

tie, ktorých hlavnou, alebo jednou z hlavných orientácií je svetová etnická hudbu v novom šate, teda world music. Prehľad sme zúžili na nasledujúcich deväť najprestížnejších vydavateľstiev, z ktorých prvé vznikali v skorých sedemdesiatych rokoch 20. storočia.

V roku 1972 bola založená britská nahrávacia spoločnosť s názvom **Nimbus Records**¹⁵. Pôvodne sa špecializovala na klasickú hudbu, na archív nezávislých značiek a neskôr aj na world music. V rokoch 1987 - 1990 distribúcia produktov Nimbus Records bola zaradená pod značku A&M Records¹⁶ (vznikla v roku 1962, pričom rok 1969 prehlasuje za svoj najúspešnejší, pretože sa zamerali na vydanie brazílskej hudby, ktorá mala obrovský ohlas v hudobnom rebríčku). Ďalej spomenieme anglickú distribučnú a nahrávaciu spoločnosť zameranú na folk a world music s názvom **ARC Music** – *the name for top quality world and folk music*.¹⁷ Bola založená v roku 1976. **Realworld**¹⁸ je dnes už prestížna značka najlepších world music nahrávok, ktorá zastrešuje medzinárodných world music festival World of Music, Arts and Dance (WOMAD). Svoje poslanie vidí v oslave a spájaní mnohých foriem hudby, umenia a tanca z krajín a kultúr celého sveta.¹⁹ Nahrávacia spoločnosť **World Circuit Records**²⁰ bola založená v polovici osemdesiatych rokov s cieľom stať sa jednou z najprestížnejších nahrávacích značiek štýlu world music. Od svojho vzniku roku 1986 sa začala špecializovať na hudbu Kuby a západnej Afriky. V skorých osemdesiatych rokoch vznikla v New Yorku značka **Music of the World**²¹ a odvtedy produkuje CD svetovej hudby, pričom sa zameriava na tradičnú hudbu a súčasnú scénu world music. V roku 1983 bolo v Londýne

¹⁵ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.wyastone.co.uk/nrl/world.html>

¹⁶ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.onamrecords.com>

¹⁷ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.arcmusic.co.uk>, Jej základná filozofia znie: „*Music is one of the highest aesthetic art forms on earth and we believe it is very important to life and the survival of the society at large, thus we have a goal - Aesthetic music in a drug-free culture.*“ /„*Hudba je jedným z najvyšších estetických umeleckých foriem na zemi a my veríme, že je to veľmi dôležité pre život a záchranu spoločnosti vo všeobecnosti, náš cieľ preto je - Estetická hudba v bezdrogovej kultúre.*“/

¹⁸ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://realworld.co.uk>

¹⁹ WOMAD bol inšpirovaný myšlienkou speváka pop music Petra Gabriela: „*Pure enthusiasm for music from around the world led us to the idea of WOMAD in 1980 and thus to the first WOMAD festival in 1982. The festivals have always been wonderful and unique occasions and have succeeded in introducing an international audience to many talented artists.*“ [“Čistý entuziazmus pre hudbu z celého sveta nás priviedol k myšlienke WOMAD v roku 1980 a prvý WOMAD festival sa konal v roku 1982. Festival vždy bol a bude nádherná a unikátna príležitosť. Úspešne predstavuje medzinárodnému poslucháčstvu mnoho talentovaných umelcov.“]

²⁰ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.worldcircuit.co.uk/#Home>

²¹ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.musicoftheworld.com/index2.html>

otvorené Sterns African Record Center a meno **Stern**²² sa stalo synonymom pre africkú hudbu v Londýne. Dnes predstavuje toto vydavateľstvo jeden z najväčších distribútorov hudby kategórie world music. **Piranha**²³ je berlínske vydavateľstvo (v plnom znení Piranha Kultur GmbH), ku ktorému sa ako k materskej spoločnosti pridali v roku 1987 Piranha Events GmbH, Piranha Musik AG a najväčší world music festival a workshop s názvom The World Music Expo (WOMEX AG.). **P&J music**²⁴ predstavuje od roku 1992 špecializované vydavateľstvo Českej republiky zamerané na jazz, etnickú hudbu a world music, distribúciu zvukových nosičov zahraničných vydavateľstiev a tiež agentúrnu a koncertnú činnosť. Projekty významných lokálnych hudobných vydavateľstiev z najrozličnejších krajín sveta, ktoré sa zameriavajú na kategóriu world music zastrešuje **International Records**²⁵. Spadajú sem napríklad maďarské vydavateľstvo *Folk Europe* zamerané na ľudovú, jazzovú a cigánsku hudbu, *Etnofon* – maďarské vydavateľstvo zamerané na balkánsku ľudovú, jazzovú, cigánsku a židovskú hudbu, *Salsa International* z New Yorku, ktorá vydáva hudbu Salsy z rokov 1960 až 1990, *Cantus* – chorvátska populárna, klasická, jazzová, tradičná hudba a hudba pre deti, *Indies Records* z Českej republiky produkujúca rockovú, ľudovú a jazzovú hudbu, tiež *Ethnoworld* – taliansky vydavateľ ľudovej, rockovej, keltskej a klasickej hudby, *Latin World* vydavateľ venezuelského hip hopu, salsy a jazzovej hudby, *Ethnophonie* zamerané na rumunskú ľudovú hudbu, cigánsku hudbu a mnohé ďalšie.

Výber tohto zlomku hudobných vydavateľstiev, ktoré sa špecializujú na nahrávanie, ale aj distribúciu hudby world music má za cieľ poukázať na obrovský rozmach tejto hudobnej kategórie v osemdesiatych rokoch 20. storočia. Je to znak jej udomácnenia v komerčnej sfére, ktorá je vzhľadom k riešenej problematike chápaná ako určujúca a smerodajná, umelo ovplyvňujúca vkus poslucháča. Obrovský podiel na komerčnej rozpínavosti tohto druhu hudby majú na svedomí najmä hudobní producenti a manažéri,

²² [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.sternsmusic.com/index.php?>

²³ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.piranha.de>

²⁴ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.pjmusic.cz>

²⁵ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.international-records.com>

ktorí ako prví vycítili možnosť zisku a spočiatku nenápadných a nepriebojných umelcov zviditeľnia na euroamerickej úrovni.

World music v masmédiách

Zložitosť problematiky world music nespočíva len v jej krátkodobej existencii, v nestálosti hudobného priemyslu a celkovej pojmovej viacznačnosti, ale aj v neprehľadnosti informačných zdrojov a prameňov nielen v podobe fyzických tlačených publikácií, ale aj vo virtuálnom svete internetu. Preto pri riešení tejto témy treba upozorniť aj na internetové zdroje ako aj na periodiká a internetové predajne, ktoré sú základným odvetvím hudobného priemyslu. Internetové stránky, online predajne i online vysielania sú najväčšími propagátormi fenoménu world music a vo veľkej miere sa podieľajú na dotváraní a ďalšom smerovaní tejto hudobnej kategórie. Internet predstavuje v oblasti world music základný zdroj pramenného materiálu a stále bujnejúci komunikačný a informačný kanál na šírenie nových hudobných produktov začínajúcich umelcov. Práve internet dokázal najpohotovejšie zareagovať a podchytiť jej evolučné trendy a špecifiká a vyplniť tým informačnú medzeru, s ktorou sa s ohľadom na „predškolský“ vek world music stretávame v inak spoľahlivých muzikologických, či všeobecných tlačených publikáciách. Kvôli rozpínavosti elektronických informácií o world music musíme v nasledujúcich podkapitolách spomenúť iba niektoré médiá, ktoré opäť ponúkajú globálny pohľad na problematiku, nie lokálne riešenia. Tento spôsob šírenia world music predstavuje pre bádateľa cenný zdroj informácií a súčasne napomáha k uplatňovaniu nových praktík, nových stratégií a taktík v oblasti promotion. Viaceré západoeurópske a americké hudobné vydavateľstvá, rozhlasové a televízne stanice, ktorých pôvodná orientácia bola od world music značne vzdialená, sa vďaka propagácii world music tešia úspešnému komerčnému zviditeľňovaniu.

Kvôli obrovskému množstvu internetových prameňov a materiálov sme pri ich výbere zvolili dve kritériá, ktoré nám určili správnu cestu a značne zúžili výber: 1. stálosť internetového zdroju (webovej stránky), čiže dlhodobá, najmenej však trojročná existencia,

2. obsiahlosť tematického zamerania – orientácia na globálnu škálu problematiky, nie lokálne riešenia.

Periodiká

Pri tejto skupine relevantných prameňov sa stretávame s dvojitou existenciou študovaného materiálu. Okrem fyzických výťažkov má totiž každé periodikum svoj neúplný pendant v elektronickej podobe. Keďže predaj tlačенých periodík predstavuje jeden z hlavných ziskov vydavateľstva, autori elektronickej podoby svojich príspevkov zámerne skracujú. Webové stránky však ponúkajú prehľad iných zaujímavých informácií, sprístupňujú archív svojich výťažkov a tak tiež predstavujú najúspešnejšiu podobu reklamy prístupnú na celom svete.

Medzi najrozšírenejšie americké periodiká o world music patrí magazín **Global Rhythm** (World Music at Global Rhythm - The Destination for World Music²⁶), v ktorom je kategória world music rozdelená do skupín podľa geografického pôvodu hudby. Jeden z uvedených priečinkov označený názvom world fusion v sebe zahŕňa hudobné presahy do štýlu hudby tranzu, electronic dance, world a pod.. Pojem „World“ tu znamená len čiastkové inšpirácie z etnického prostredia – etnické nástroje, či charakteristické krátke motívy, nie dominantný východiskový materiál. Anglický magazín s názvom Songlines, the world music magazine²⁷ pokrýva oblasť svetovo najzaujímavejšej fusion music, či tradičnej, ale aj populárnej, súčasnej hudobnej kultúry vždy však s prihliadnutím na inšpiráciu v etnickej hudbe. Editorom periodika je Simon Broughton, ktorý sa podieľal aj na editovaní významnej encyklopédie s názvom The rough guide to world music. Podľa ročníkov vydania jednotlivých čísiel časopisu je zrejmé, že vychádza od roku 1971. **Roots World**²⁸, periodikum, ktoré čitateľa webovej stránky privíta vetou: „Vitajte v najstaršom world music magazíne publikovanom na internete“, sa bližšie o histórii svojej existencie nezmieňuje. Tento world music magazín je zameraný nielen na world music (syntéza tradičných

²⁶ [online], [cit. 2007-02-20], dostupné na www: www.globalrhythm.net

²⁷ [online], [cit. 2007-02-20], dostupné na www: <http://www.songlines.co.uk/>

²⁸ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www: <http://www.rootsworld.com/rw/>

ľudových prejavov s modernými štýlmi), ale i na roots music (hudba vychádzajúca z „koreňov“, čiže etnická, kmeňová hudba) a tiež folk music (ľudová hudba). Táto schéma vymedzenia orientácie na world, roots a folk music je v takomto druhu periodika veľmi obľúbená a platí aj pre magazín **Folk Roots (fRoots) - Local Music From Out There** ²⁹. Začal vychádzať v Anglicku v roku 1980. Vo svete world music predstavuje jeho internetová verzia jeden z najobsiahlejších informačných kanálov o kategórii world music – o medzinárodných festivaloch, rozhlasových vysielaniach, online CD ponukách, obsahuje recenzie CD i populistické články. Práve časopis fRoots uverejnil v roku 2000 históriu pojmu world music. Portál **Musical Traditional Internet Magazine**³⁰ oslavuje všetky aspekty tradičnej hudby z celého sveta. Podobne ako ostatné stránky nevidí rozdiel medzi tradičnou etnickou hudbou a jej súčasnými variantmi v podobe world music.

USA a Veľká Británia ako autori kampane s názvom world music sa nám dnes právom javia ako najväčšie mocnosti vo všetkých oblastiach tejto hudobnej kategórie, nie sú však jediné. V Taliansku vznikol **World Music Magazine** ³¹ a v Nemecku internetový hudobný časopis so zameraním na scénu folk a roots music – **Folk World, Home of European Music** ³².

Okrem nich samozrejme existuje množstvo ďalších menej významných lokálnych periodík na celom svete, ich charakteristika však nie je cieľom tejto podkapitoly. Cieľom je vyzdvihnúť globálnu úroveň jednotlivých médií, v tomto prípade periodík a ich virtuálnej internetovej podoby, ktoré sa zaujímajú o svetovú produkciu hudby world music a vo väčšej alebo menšej miere ovplyvňujú jej smerovanie. Ich existencia má preto globálny dopad na svetovú scénu world music.

World music v internetových rádiách

V roku 1991 založila Európska nahrávacía spoločnosť (**EBU** - European Broadcasting Union)³³ z Berlína združenie rozhlasových

²⁹ [online], [cit. 2007-01-19], dostupné na [www: www.frootsmag.com](http://www.frootsmag.com)

³⁰ [online], [cit. 2007-01-05], dostupné na [www: www.mustrad.org.uk](http://www.mustrad.org.uk)

³¹ [online], [cit. 2007-01-05], dostupné na <http://www.worldmusiconline.it/>

³² [online], [cit. 2007-01-17], dostupné na [www: www.folkworld.de](http://www.folkworld.de)

³³ EBU (<http://www.ebu.ch/>) vznikla v roku 1950 ako spoločnosť spájajúca 23 rozhlasových organizácií z Európy a Stredomoria. V roku 1993 sa EBU spojila International Radio and Television Organisation (OIRT) a

pracovníkov a diskdžokejov s názvom World Music Workshop, v rámci ktorého sa neskôr vyformoval rebríček najlepších world music kapiel s názvom *World Music Chart Europe (WMCE)*³⁴. Príležitosť nestranne hodnotiť cudzokrajných umelcov world music mala okamžite ohlas nielen v rozhlasovom, ale aj internetovom vysielaní. Spätná väzba medzi hudobníkmi a členmi masmediálnej mašinerie predstavuje významný priestor na vykryštalizovanie formujúceho sa hudobného štýlu. Producenti a diskdžokeji z dvadsiaticich troch európskych krajín mesačne zostavujú rebríček desiatich najlepších nahrávok svetových world music kapiel, ktoré sú potom ďalej prezentované v európskom rozhlasovom a online vysielaní³⁵. **BBC radio 3**³⁶ je prestížnou rozhlasovou a zároveň televíznou anglickou stanicou, ktorá okrem informácií z celého sveta šíri aj klasickú hudbu, jazz, new music a tiež world music. Od roku 2003 vyhlasuje súťaž „Radio 3 Awards for World Music“. Z tohto otcovského rádia BBC 3 sa neskôr vyčlenilo rádio Charlieho Gilleta ponúkajúce „World From Antigua To Zanzibar“³⁷. Ďalšou databázou záznamov rozhlasových vysielaní celého sveta je stránka vo francúzskej, anglickej a španielskej verzii - Mondomix *** World Music *** musiques du monde *** traditional music³⁸. Produkuje kompaktné disky world music, online bilinguálny týždenník s názvom Mondomix, tvorí krátke televízne programy, je sponzorom festivalov, koncertov a udalostí týkajúcich sa world music. Podobné európske výlety do rozhlasovej produkcie sveta nie sú výnimočné, takéto služby ponúka aj kanadské rádio **CBC**³⁹ a mnohé ďalšie.

Druhým nosným priemyselným produktom, masovým médiom globalizácie, je bezpochyby televízia. V porovnaní s rozhlasovým vysielaním, na smerovanie, či formovanie kategórie world music nemá bezprostredný

s rozhlasovými spoločnosťami z Centrálnej a Východnej Európy. V súčasnosti má už 74 aktívnych členov z 55 krajín a 43 pridružených členov z 25 krajín. [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na [www: http://en.wikipedia.org/wiki/EBU](http://en.wikipedia.org/wiki/EBU).

³⁴ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na [www: http://www.wmce.de/_wmce/index_jsp.html](http://www.wmce.de/_wmce/index_jsp.html)

³⁵ V domácom éteri máme príležitosť zachytiť výsledok tohto európskeho odborného hudobného hodnotenia prostredníctvom RockFM Rádia.

³⁶ [online], [cit. 2006-12-13], dostupné na [www: http://www.bbc.co.uk/radio3/worldmusic/index.shtml](http://www.bbc.co.uk/radio3/worldmusic/index.shtml)

³⁷ [online], [cit. 2006-12-07], dostupné na [www: http://www.bbc.co.uk/radio/aod/mainframe.shtml?http://www.bbc.co.uk/radio/aod/world.shtml?charliegillet](http://www.bbc.co.uk/radio/aod/mainframe.shtml?http://www.bbc.co.uk/radio/aod/world.shtml?charliegillet)

³⁸ [online], [cit. 2006-12-07], dostupné na [www: http://www.mondomix.com/en/radios.php](http://www.mondomix.com/en/radios.php)

³⁹ [online], [cit. 2006-12-07], dostupné na [www: http://www.cbc.ca/listen/index.html#](http://www.cbc.ca/listen/index.html#)

vplyv. Prostredníctvom fenoménu postmodernej doby, akým je videoklip⁴⁰, sme v množstve hudobných staníc, ktoré prezentujú všetky druhy a štýly nonartificiálnej hudby (*Music Television Video* – MTV, *Viva*, internetová stránka s videoklipmi *You Tube* a iné), neobjavili špecializovanú televíznu stanicu zameranú na prezentovanie world music. Existuje len niekoľko televíznych programov, ktoré sa tejto hudbe venujú. Za zmienku stojí napríklad program s názvom **World Beat** americkej stanice **CNN**.

Webové stránky a internetové predajne world music

V roku 1980 bola založená najstaršia počítačová sieť komunikačných systémov s názvom Usenet, kde bol prvýkrát predstavený verejný prístup na internet (desaťročie pred vznikom World Wide Web). Tento systém vyvinuli na Univerzite v Severnej Karolíne a Duke University. Vďaka tomuto vynálezu začali vznikať prvé stránky o world music a to predovšetkým na pôde špecializovaných študijných odborov amerických univerzít, o ktorých sme hovorili na predchádzajúcich stranách. V roku 1996 bola aktivovaná stránka významného českého publicistu Petra Dorůžky, špecialistu na world music - **World Music Petra Dorůžky**⁴¹. Je to prehľadný, obsiahly portál informácií o world music koncertoch, rozhlasových vysielaniach, odkazoch na podobne zamerané zdroje a tiež o štúdiu etnomuzikológie a mimoeurópskych kultúr na Fakulte humanitných štúdií na UK v Prahe, kde sám prednáša. Podobne aj stránka **Etno.cz**⁴² našich západných susedov predstavuje databázu cez dvetisícosemsto world music CD projektov firmy Pohodlí. Na prelome milénia sa začala rozširovať éra akýchsi internetových bublín, z ktorých stránky ako Mondomix (už spomenuté v odseku o internetových rádiách), World Music Central⁴³ a Afropop jediné prežili dodnes. **Afropop**⁴⁴ nie je len internetová

⁴⁰ Od svojej premiéry v roku 1981 spôsobila MTV prevrat v hudobnom priemysle. Dvadsaťštyri hodín denne servíruje divákovi krátke videoklipy, ktoré predstavujú základný element komercionalizmu. Hudba podporovaná obrazom je tu veľmi rýchlo „recyklovaná“. Po niekoľko týždňovej kariére v rebríčku Top Ten je totiž nový hit vytlačený ďalším adeptom a následne navždy zapadne do zabudnutia. MTV je len jedným z fenoménov „vizuálnej hudby“, kde je zvukový dojem často prehlušený obrazovým zážitkom. Predstavuje otvorenie akejosi bezhraničnej existencie hudby, ktorá dorazila ku väčšej časti svetovej populácie s káblovou či satelitnou televíziou. Jej dopad na populárnu hudbu je zjavný aj dnes.

⁴¹ [online], [cit. 2007-03-10], dostupné na www.world.freemusic.cz

⁴² [online], [cit. 2007-03-08], dostupné na www.etno.cz

⁴³ [online], [cit. 2007-02-27], dostupné na www.worldmusiccentral.org

⁴⁴ [online], [cit. 2007-03-07], dostupné na www.afropop.org

stránka s informáciami o populárnej africkej hudbe, ako je dnes tento termín chápaný, ale aj rozhlasový program, vyhľadávacia databáza a medzinárodný hudobný archív africkej a latinsko-amerikej hudby. Samotný štýl afropop ako aj táto webová stránka vznikli vďaka podpore brooklynskej neziskovej organizácie World Music Productions založenej v roku 1986. O dva roky neskôr záujem o medzinárodnú pop music a samotný afropop dosiahol maximum za posledných päťdesiat rokov a novému štýlu bol vyhradený vysielací priestor na rádiu NPR. **Global Music Centre** (Maailman Musiikin Keskus)⁴⁵ je Mekka globálneho šírenia informácií o world music. Je to fínsky inštitút zaoberajúci sa celosvetovou hudbou, organizuje hudobné podujatia, produkuje nahrávky world music, zaoberá sa výskumom hudby a šíri a publikuje hudobné informácie prostredníctvom internetu. Stránka ako aj inštitút je podporovaná fínskym Ministerstvom školstva. Zapojila sa do trojročného školského projektu na zlepšenie multikultúrneho porozumenia prostredníctvom hudby, čoho výsledkom bol vyučovací materiál a osnova, ktorá je dodnes používaná na školách ako je Sibeliova akadémia, International Cultural Centre Caisa a niekoľko hudobných škôl v Helsinkách. Ich cieľom je integrovať hudobnú kultúru emigrantov do fínskeho hudobného edukačného systému. **Cross Culture Music**⁴⁶ prezentuje berlínsku spoločnosť, ktorá od roku 1999 organizuje profesionálne multikultúrne projekty. Stoja v úlohe manažérov umelcov. Angažujú ich do štúdiových a multimediálnych produktov a zviditeľňujú ich na svojej webovej stránke, ktorá predstavuje významný portál na medzinárodnom hudobnom trhu. V dnešnej dobe globálnych informačných a komunikačných médií sa čoraz častejšie ocitáme vo virtuálnom svete, ktorý nám ponúka internet. Spomenuté internetové stránky ani zďaleka nedokumentujú celú šírku možností, ktoré nám dnes World Wide Web otvára. Našou snahou je poukázať na dôležitosť práce s internetovým médiom ako základným kanálom šírenia informácií pri skúmaní fenoménu world music.

⁴⁵ [online], [cit. 2007-03-07], dostupné na [www: http://www.globalmusic.fi](http://www.globalmusic.fi)

⁴⁶ [online], [cit. 2007-03-07], dostupné na [www: http://www.cross-culture-music.de/](http://www.cross-culture-music.de/)

Okrem sledovania online televízie, počúvania online rozhlasu, ľudstvo stále viac uprednostňuje aj virtuálne nakupovanie priamo z domova. Hoci sa takýmto spôsobom stráca možnosť osobného kontaktu s vybraným tovarom, čo sa týka zvukových nosičov, riziká sú viac-menej zanedbateľné. Pre fanúšikov world music, ktorá ja na pulloch predajní východoeurópskych štátov stále slabšie zastúpená, je takýto spôsob obohacovania domácej diskotéky nielen pohodlný, ale aj nevyhnutný. Internetová CD predajňa Cliffa Furnalda s názvom **CD Roots** - *music from the road less travelled* ⁴⁷ prosperuje vďaka jeho osobnej zanietnosti. Ako C. Furnald hovorí: „...preferuje tradičnú hudbu s divokou, inovatívnou energiou, ktorá je čo najviac vzdialená od populárneho mainstreamu“. Francúzsky internetový pendant svetoznámeho Amazonu je obchod **FNAC** ⁴⁸, kde sú CD world music aj s online zvukovými ukážkami zaradené podobne ako vo väčšine globálnych databáz do kategórie svetovej hudby, čiže musiques du monde. Nezávislá kanadská spoločnosť **Festival Distribution**⁴⁹, ktorá je distribútorom svetovej hudby všetkých žánrov vznikla v roku 1980 ako projekt Vancouverského Folk Music Festivalu. Z rovnakého kontinentu pochádza aj internetový obchod **Putumayo World Music**⁵⁰. Bol založený v roku 1993 s cieľom oboznámiť ľudí s hudbou svetových kultúr. Táto konečná podoba značky Putumayo vyrástla z odevnej spoločnosti, založenej v roku 1975 Danom Storperom s mottom: *“Zaručene sa budete cítiť dobre!”*. Od roku 2000 značka Putumayo začala pokrývať aj európsky trh a okrem Severnej Ameriky aj tridsať krajín v Latinskej Amerike, Afrike a Ázii, kde vysiela hudobný program Putumayo World Music Hour. V roku 2002 si tvorcovia stránky začali originálnym spôsobom zabezpečovať budúcich zákazníkov vytvorením sekcie Putumayo Kids, kde zábavnou formou (prostredníctvom úspešnej série kompaktných diskov s názvom World Playground) zoznamujú deti s inými kultúrami.

⁴⁷ [online], [cit. 2007-01-20], dostupné na [www: http://www.cdroots.com/country.shtml](http://www.cdroots.com/country.shtml)

⁴⁸ [online], [cit. 2007-01-20], dostupné na [www: http://www.fnac.com](http://www.fnac.com)

⁴⁹ [online], [cit. 2007-01-23], dostupné na [www: http://www.festival.bc.ca](http://www.festival.bc.ca)

⁵⁰ [online], [cit. 2007-01-20], dostupné na [www: www.putumayo.com](http://www.putumayo.com)

Záver

Sledovali sme interakciu virtuálneho a reálneho sveta vydavateľstiev, periodík, masmédií, predajní hudobných nosičov i univerzitných študijných odborov s názvom world music. Je nutné podotknúť neodlučiteľnosť vzájomného prelínania cieľov internetových obchodov s nahrávacou činnosťou a následnou distribúciou hudobných vydavateľstiev. Tento výber má byť iba ukážkou životaschopnosti a začlenenia world music do obrovského sveta hudobného obchodu.

Napriek silnému komerčnému tlaku zo strany hudobného priemyslu si world music našla vlastnú cestu, ktorou sa pomaly uberá. Jedinečný príklad nám prináša slovenská scéna world music, kde je komerčné pozadie priemyselnej mašinerie zanedbateľným elementom pri jej formovaní. Slovenských predstaviteľov ovplyvňujú predovšetkým vlastné tvorivé ambície, pretože vidina zisku je často v nedohľadne. Základom je etnický, či ľudový pôvod hudby world music, ktorý jej dáva punc originality a vymaňuje ju zo šedého priemeru mainstreamu pop music. Najmä vďaka tomu sa world music (zhruba od osemdesiatych rokov 20. storočia, čiže od obdobia jej prieniku do širšieho povedomia hudobnej obce) právom javí ako svojbytná hudobná kategória - fenomén súčasnej kultúry.

Výberová bibliografia:

- BUAMAN, Zygmunt: *Globalizácia. Dôsledky pre ľudstvo*. Bratislava: Kalligram, 2000
- BOHLMAN, Philip V.: *World Music. A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2002
- BOHLMAN, Philip V.: *World Music at the „End of History“*. In: *Ethnomusicology*, Vol. 46, No. 1, 2002, s. 1 – 32
- DORŮŽKA, Petr: *Hudba na pomezí*. Praha: Panton, 1991
- DORŮŽKA, Petr: *World Music: subjektívny pohľad z Prahy*. In: *Slovenská hudba*, roč. XX/2, 1994, s. 355 – 358
- ERLMANN, Veit: *Ideologie der Differenz: Zur Ästhetik der World Music*. Postscriptum 3 - World Music, Forschungszentrum Populäre Musik, Berlin, 1995, [online], [cit. 2006-09-13], dostupné na [www: www2.hu-berlin.de/fpm/popscrip/themen/pst03/pst03010.htm#e16](http://www2.hu-berlin.de/fpm/popscrip/themen/pst03/pst03010.htm#e16)
- *Excursions in World Music*. Ed. Bruno Nettl, 4th edition, New Jersey, 2004
- GUILBAULT, Jocelyne: *Beyond the „World Music“ Label An Ethnography of Transnational Musical Practices*. [online], [cit. 2006-09-13], dostupné na [www: www2.hu-berlin.de/fpm/texte/guilbau.htm](http://www2.hu-berlin.de/fpm/texte/guilbau.htm), Príspevok z konferencie Grounding Music, 1996, © Autorin & FPM, 1997
- CHALOUPKOVÁ, Helena: *Multikulturalismus v populárnej hudbe*. [Dizertačná práca], Olomouc: FiF UP, 2004
- KAJANOVÁ, Yvetta - ZÁBORSKÁ, Ľubica: *Slovak scene of world music*. In: *Musicologica Istropolitana VI.*, Ed. M. Hulková, Bratislava: Stimul, 2007, s. 217 - 245
- *Od folkloru k world music*. Zborník z medzinárodného kolokvia. Ed. Irena Přibilová – Lucie Uhlíková, Naměstí nad Oslavou, 2003
- RIJVEN, Stan: *World music*. In: *Opus musicum*, roč. 22/1, 1990, s. 8 - 10
- TAYLOR, Timothy: *Global Pop: World Music, World Markets*. London: Routledge, 1997

- WIORA, Walter: *Der Untergang des Volkslied und zweites Dasein*. In: *Musikalische Zeitfragen*. 7. Band – Das Volkslied Heute. Kassel – Basel, 1959, s. 9 - 25
- *World Music. The Rough Guide. Volume I: Africa, Europe and the Middle East*. Ed. S. Broughton – M. Ellingham, London: Rough Guides, 1999
- *World Music. The Rough Guide. Volume II: Latin and North America, Carribean, India, Asia and Pacific*. Ed. S. Broughton – M. Ellingham, London: Rough Guides, 2000
- *World Music. Music of the World. Aspects of Documentation, Mass Media and Acculturation*. Ed. Max Peter Baumann, Berlin 1992
- *World Music History*. In: fROOTS magazine, marec 2000, č. 201, [online], [cit. 2006-01-15], dostupné na [www: www.frootsmag.com/content/features/world_music_history](http://www.frootsmag.com/content/features/world_music_history)
- ZÁBORSKÁ, Ľubica: *World music – pohľad do histórie*. In: *Hudobný život*, roč. 38/3, 2006, s. 35
- ZÁBORSKÁ, Ľubica: *Slovenská scéna world music a jej prínos do súčasnej kultúry*. [rukopis] Príspevok z konferencie BHS, 2007

Vybrané internetové zdroje:

- www.centerforworldmusic.org/history.html
- www.rootsworld.com
- <http://africanmusic.org/glossary.html>
- www.afropop.org/explore/glossary.php
- www.frootsmag.com
- <http://world.freemusic.cz>
- http://en.wikipedia.org/wiki/World_music
- <http://encarta.msn.com/encnet/features/dictionary/DictionaryResults.aspx?refid=1861714117>
- <http://www.bartleby.com/61/67/W0226750.html>
- www2.hu-berlin.de/fpm//bibliogr/world.htm

- www.uni-bamberg.de/ppp/ethnomusikologie
- www.utexas.edu/cofa/music/erlmannseries/VEIT/index.html
- <http://music.berkeley.edu/Guilbault.html>
- <http://www.ebu.ch/>
- <http://www.bbc.co.uk/radio3/worldmusic/index.shtml>
- <http://www.bbc.co.uk/radio/aod/mainframe.shtml?http://www.bbc.co.uk/radio/aod/world.shtml?charliegillett>
- <http://www.mondomix.com/en/radios.php>
- <http://www.cdroots.com/country.shtml>
- <http://www.fnac.com>
- <http://www.festival.bc.ca>
- www.putumayo.com
- <http://www.wyastone.co.uk/nrl/world.html>
- <http://www.arcmusic.co.uk>
- <http://realworld.co.uk>
- <http://www.musicoftheworld.com/index2.html>
- <http://www.piranha.de>
- <http://www.pjmusic.cz>
- <http://www.international-records.com>
- www.worldmusiccentral.org
- www.afropop.org
- <http://www.globalmusic.fi>
- <http://www.rfimusique.com/musiquefr/statiques/accueil.asp>
- www.globalrhythm.net
- <http://www.rootsworld.com/rw/>
- <http://www.songlines.co.uk/>
- <http://www.worldmusiconline.it/>
- www.folkworld.de
- http://www.wmce.de/_/wmce/index_jsp.html
- <http://centerforworldmusic.org/>
- <http://hcl.harvard.edu/libraries/loebmusic/collections/archive.html>
- <http://aacmchicago.org/about-us>